UUTISET

Tuottajahintojen laskun taustalla on pidempään jatkunut hidas kysynnän kasvu ja sopeutuminen tuotannossa. **MAATALOUSEKONOMISTI KYÖSTI AROVUORI, PTT**

PÄIVÄN PUNKTI

Imperiumin tuho

Vasta joululomalla ehdin syventyä Jegor Gaidarin muistelmiin. Gaidar oli Neuvostoliiton pääministeri 1990-luvun taitteessa, jolloin Neuvostoliitto romahti.

Gaidar joutui tekemään ”tiikerinloikan”, siirtämään valtavan maan keskitetystä valtiokommunismista markkinatalouteen. Imperiumin tuho on kertomus siitä, miten supervalta voi yksinkertaisesti romahtaa sisältä päin.

Neuvostoliiton historian talousongelmat voidaan kiteyttää kahteen keskeiseen tekijään. Toinen on öljy, toinen on vilja.

Neuvostoliitto joutui riippuvaiseksi öljyn hinnan vaihteluista. Maa ei kyennyt viemään muuta kuin energiaa. Kun hinta tippui, maa ajautui kaaokseen.

Kun Venäjä oli vielä ennen ensimmäistä maailmansotaa maailman suurin viljan viejä, se oli 1990-luvulla suurin viljan ostaja. Neuvostoliitossa oli vallalla kuponkitalous. Kun Neuvostoliitto romahti, maa oli nälänhädän partaalla.

Supervalta pystyi lähettämään ihmisen avaruuteen, muttei kyennyt saamaan ruokaa kauppojen hyllyille.

Neuvostoliiton hajoaminen oli traumaattinen kokemus varsinkin venäläisille. Täytyy muistaa, että Neuvostoliitto ei ollut Venäjä. Venäläiset olivat suurin kansallisuusryhmä, mutta Neuvostoliitto oli sadasta kansallisuudesta koostunut maailmanvalta, imperiumi.

Gaidar nimittää kansallisen nöyryytyksen tunnetta imperiuminjälkeiseksi oireyhtymäksi. Suurvallan asukkaat tunsivat itsensä nöyryytetyiksi. Supervalta joutui pyytämään apua lännelta, Saksalta ja Yhdysvalloilta.

Silti länsi pelkäsi Neuvostoliiton hajoamista. George Bush, Yhdysvaltain presidentti, vetosi vielä 1.8.1991 ukrainalaisiin, jotta nämä eivät valitsisi itsenäistymistä. Bush sanoi, että Yhdysvallat ei tule Ukrainan avuksi.

Neljä viikkoa myöhemmin Ukrainan parlamentti päätti julistaa maan itsenäiseksi. Bushin lupaus on pitänyt, Yhdysvallat ei ole auttanut Ukrainaa.

Neuvostoliitto kaatui lopulta finanssikriisiin. Valtiolta ja pankeilta loppui raha, ja kun sitä painettiin lisää, syntyi hyperinflaatio. Kauppojen tyhjät hyllyt veivät keskusvallalta viimeisenkin uskottavuuden.

Gaidar onnistui pääministerinä panemaan uuden talouden alkuun. Sen seurauksena Venäjän talous nousi jaloilleen.

Politiikassa kiittämättömyys on maailman palkka. Gaidarista, joka joutui tekemään kovimmat ratkaisut, tehtiin syntipukki kriisiin.

Venäjän nykyistä kriisiä hän ei enää ole näkemässä. Taloustieteen tohtori, entinen pääministeri Jegor Gaidar kuoli nuorena, vain 53 vuoden iässä 2009.

LAURI KONTRO
on Maaseudun Tulevaisuuden päätoimittaja.
lauri.kontro@maaseuduntulevaisuus.fi

Kalateiden teko vaatii rahaa yhtiöiltä ja valtiolta

Tärkeimpien kalateiden rakentaminen maksaa 50–100 miljoonaa euroa. Valtiolta ja vesivoimayhtiöiltä heruu hankkeisiin nihkeästi rahaa. Askelia otetaan kuitenkin oikeaan suuntaan.

Vaelluskalojen suojeluun suunnitellut toimet ovat laajempia kuin olisi uskaltanut toivoa vielä muutama vuosi sitten. Painostus vesivoimayhtiöitä kohtaan on lisääntynyt. Näin arvioi Helsingin yliopiston kalataloustieteen professori **Hannu Lehtonen**.

”Tähän asti voimayhtiöt ovat vastustaneet kalateiden rakentamista. Läheskään aina ei ole tehty edes vesioikeuden vaatimia kalateitä.”

Lehtonen arvioi, että jos kansallisessa kalatiestrategiassa kärkikohteiksi nostetut 55 kalatietä 20 joella saadaan tehtyä, saavat vaelluskalat ja kalatalous paljon uutta toivoa.

Ongelmaksi jäävät eräät isot joet sekä sadat pikkujoet, joissa kalojen vaellukset on estetty merkitykseltään vähäpätöisillä padoilla. Kaiken lisäksi niille on myönnetty pysyvät luvat. Ne pitäisi Lehtosen mielestä saada mitätöityä.

Valtion satsaus erittäin niukka

Ylitarkastaja **Jouni Tammi** maa- ja metsätalousministeriöstä kertoo, että valtaosassa kalatiestrategian kärkikohteista on jo käynnistetty hankkeet vaelluskalojen hyväksi.

Ongelma on rahan puute. Pelkkien kalateiden rakentamisen arvioidaan maksavan kärkikohteissa noin 50–100 miljoonaa euroa.

Valtio tukee vaelluskalahankkeita niukasti. Vuosittain on käytettävissä noin 1,3 miljoonaa euroa, josta osa menee koskien kunnostukseen.

Tammen mukaan energiateollisuus on viime vuosina rahoittanut vaelluskalojen elvyttämiseen tähtääviä tutkimus- ja kehittämishankkeita. Tarkkoja lukuja ei kuitenkaan ole tiedossa.

”Etenkin suuret yhtiöt ovat hoitaneet lakisääteiset velvoitteensa hyvin. Toinen asia on, ovatko velvoitteet riittäviä”, Tammi sanoo.

Sen sijaan pienvoimaloille kalan kulun järjestäminen on osoittautunut vaikeaksi. Asioita on ajettu myös oikeusteitse.

Tuhansia pieniä nousuesteitä

Suomessa on noin 220 vesivoimalaa, joiden teho on 3 100 megawattia.

Niiden lisäksi on runsaasti pieniä myllyjä ja kenties jopa tuhansia pieniä nousuesteitä, kuten pohja- ja myllypatoja sekä siltarumpuja.

Yhteensä 38 voimalaan on rakennettu kalatie tai avattu säännöstelypato muutoin.

Tammen mukaan yksistään Uudellamaalla on helpotettu kalan kulkua yli 80 nousuestekohteessa, joten hankkeita on käynnissä muuallakin kuin kärkikohteissa.

Luvat edustavat mennyttä aikaa

Kalastusbiologi **Mikko Koivurinta** Uudenmaan elykeskuksesta arvioi, että yksistään Kemijoen kalatiet maksaisivat 11 miljoonaa euroa ja Iijoen 15–20 miljoonaa. Muissa kalatiestrategian kärkikohteissa, kuten Pielisjoella, Lieksanjoella ja Kymijoella yksi kalatie maksaa 1–4 miljoonaa euroa.

Pienemmissä padoissa ja voimaloissa kalatiet maksavat 50 000–500 000 euroa.

”Voimayhtiöt tekevät sen, mihin ne lain ja lupamääräysten mukaan on velvoitettu, mutta eivät sitten useinkaan muuta. Veden luovuttaminen ohi turbiinien on vaikea asia”, Koivurinta toteaa.

Hänkin näkee, että vesilain pysyvät luvat ovat ongelmallisia: ”Vesivoimalat toimivat yhä lupamääräyksillä, jotka on kirjoitettu jopa ennen sotia, jolloin maailma oli aivan toinen.”

Koivurinta arvioi, että yhtiöiden harjoittamat kalojen ylisiirrot paikkaavat kalateiden tarvetta vain väliaikaisesti.

KATJA LAMMINEN

Kalateiden rakentamistilanne elokuussa 2014

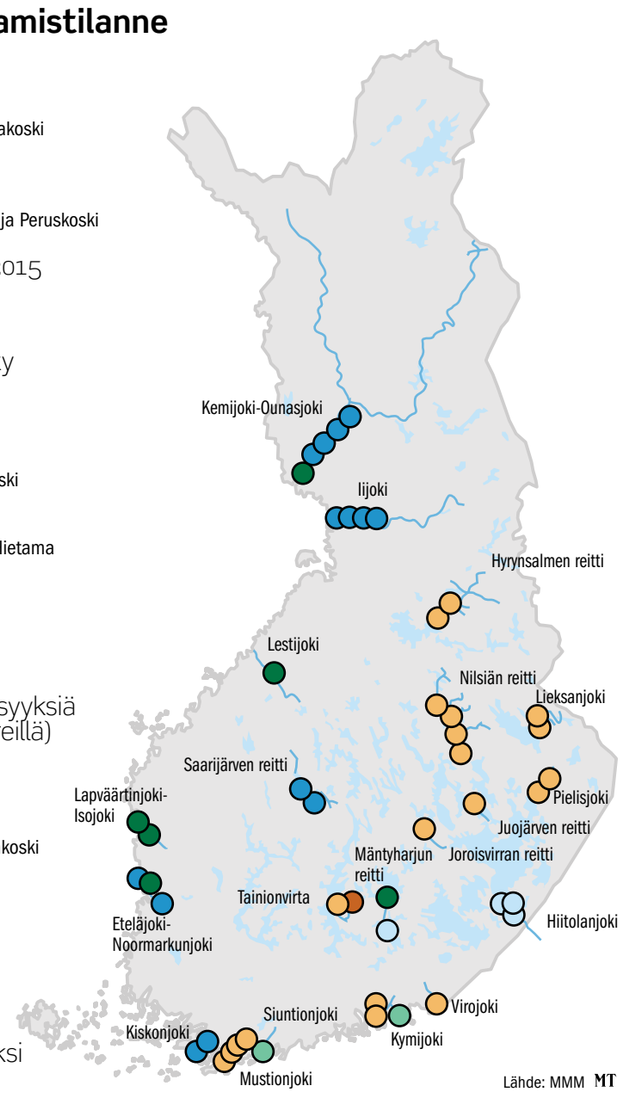

Energiayhtiöiden vaelluskalahankkeet

Yhtiö	Vaelluskaloihin käytetään vuosittain	Rahalla kustannetaan muun muassa	Luvassa
Fortum	Lähes miljoona euroa	Vaelluskalahankkeet, virtavesien kunnostus, kalaistutukset.	Vuosille 2015–2017 lisärahaa, jota myönnetään vaelluskalahankkeisiin.
Kemijoki	2,5 miljoonaa euroa	Valtaosa lohen ja taimen poikasistutuksia. Loput jokialueen paikallisistutuksia.	2015 ohjelma Kemi- ja Ounasjoelle tehtävistä toimista.
Pohjolan Voima	Ei arviota	Istuttaa vuosittain 4 miljoonaa kalanpoikasta joki- ja merialueille Ii- ja Kemijoella.	Valmis rahoittamaan hankkeita Ii- ja Kemijoella.
Vattenfall	Joitakin satoja tuhansia euroja	Kalaistutukset, vesistökunnostukset, tutkimus, kalatiet Saarijärven reitillä.	Eko-energian tuotoilla rahoitetaan Murronjoen kunnostuksia.

Yhtiöiden raha pitkälti poikasistutuksiin

Neljä suurta vesivoimayhtiötä rahoittaa vuosittain vaelluskalakantojen vahvistamista jokusella miljoonalla eurolla. Voimayhtiöiden vastauksista päätellen yhteissumma jää reilusti alle viiden miljoonan euron.

Iso osa potista kuluu lupavelvoitteiden mukaisiin kalaistutuksiin.

Maaseudun Tulevaisuus kysyi vaelluskaloihin käytettävän rahan määrää Fortumilta, Kemijoki Oy:ltä, Pohjolan Voimalta ja Vattenfallilta.

Vastausten perusteella yhtiöt kohdentavat jonkin verran rahaa kalatiestrategian kärkikohteiden kunnostamiseen. Moni hanke on kuitenkin vasta aluillaan.

KARI HAUTALA

Vesivoimayhtiöillä on velvollisuus istuttaa vaelluskaloja, tässä istutetaan meritaimenia.

Fortum kehittää kalojen ylisiirtoja

Fortumin tuotepäällikkö **Jukka Muotka** kertoo, että yhtiö on varannut lähivuosille lisärahan, jota voivat hakea kalahankkeita toteuttavat tahot.

Esimerkkinä Muotka mainitsee Montan voimalaitokselle rakennettavan kalojen kiinniottolaitteen. Sen avulla tehdään ylisiirtoja. Jos ulkopuolista rahoitusta järjestyy, rakennetaan myös kalatie.

”Kalakannan luomiseen tarvitaan lisäksi tuki-istutuksia, elinympäristön kunnostuksia, kalastusjärjestelyjä ja seurantaa”, Muotka luettelee.

Fortum on kunnostanut kalojen elinympäristöä Oulu- ja Utosjoessa. Työ on alkamassa Imatran ja Tainionkosken voimalaitosten välillä.

Kemijoki keskittyy istutuksiin

Kemijoki Oy:n toimitusjohtaja **Tuomas Timonen** kertoo, että yhtiö keskittyy vahvistamaan kalakantoja istuttamalla poikasia ja siirtämällä emokaloja.

”Näin siksi, että mahdollisia kalateitä varten olisi riittävästi kalakantaa jokiin nousemaan.”

Yhtiö rahoittaa Kemi- ja Ounasjoen, Lieksanjoen sekä Auttin vesistön vaelluskalahankkeita.

Timonen painottaa, että kalateiden rakentaminen vaatii yhteistyötä kalastuksen hallinnan, luvituksen ja rahoituksen suhteen.

PVO kaipaa julkista rahaa

Viestintäpäällikkö **Hannele Kukka** Pohjolan Voimasta (PVO) kertoo, että yhtiön Isohaaran voimalaitoksella on kaksi kalatietä. Lisäksi kalatiehanke on käynnissä Iijoella ja Kemijoella.

Kukan mukaan yhtiö on valmis osallistumaan vaelluskalojen palauttamiseen, kunhan vain muutkin vesistön käyttäjät osallistuvat urakkaan.

”Kärkihankkeiden nopeaan käynnistymiseen tarvitaan julkista rahoitusta.”

Kukan mukaan myös kalateihin johdettavan veden korvausperusteista tulisi neuvotella.

KATJA LAMMINEN

Ruuan lahjoitukset kasvussa

Kaupat ovat lahjoittaneet enemmän ruokaa avustusjärjestöille sen jälkeen, kun Elintarviketurvallisuusvirasto Evira lievensi ruuan jakoa koskevia säännöksiä. Asian uutisoi Helsingin Sanomat sunnuntaina.

Alkuvuodesta julkaistava yhteispohjoismainen tutkimus valottaa asiaa. Suomesta siinä on ollut mukana Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT.

Pääkaupunkiseudulla ja Turun alueella ruokaa jaetaan vuosittain kahdesta kolmeen miljoonaa kiloa, mikä on 10–15 prosenttia alueen kauppojen hävikistä, laskee MTT:n tutkija **Kirsi Silvennoinen**.

Hänen mukaansa kaupat voisivat lahjoittaa enemmänkin ruokaa, mutta käytännön olosuhteet voivat tulla esteeksi.

Esimerkiksi jos lahjoitettavat erät ovat pieniä ja hajallaan, niiden säilytys, pakkaaminen ja kuljettaminen aiheuttavat kuluja.

”Ei toimisi ilman vapaaehtoisia”

HS:n haastattelema K-supermarket Seilorin kauppias **Heimo Välinen** kertoo, että hänen kauppansa lahjoittaa vuodessa noin 50 000 kassillista ruokaa.

”Ilman vapaaehtoisia tämä ei toimisi”, espoolaiskauppias toteaa.

Espoonlahden seurakunnan vapaaehtoiset noutavat ruokaa myymälästä päivittäin.

Ruokaa ovat tutkimuksen mukaan lahjoittaneet lähinnä kaupat ja teollisuus. Myös koulut ovat alkaneet jakaa ruokaa paikallisesti.

Ruoka-avuksi voi toimittaa pakastettua ruokaa, vaikka myyntiaika on lopussa.

Myös järjestöt voivat itse pakastaa elintarvikkeita, mikäli ne saavat ne ennen myyntiajan umpeutumista.

KAIJALEENA RUNSTEN

POLITIIKASTA LYHYESTI

Haglund: Kylmän sodan piirteitä

Puolustusministeri **Carl Haglund** (r.) ei yllättynyt Venäjän sotilasopin päivityksestä, kertoi Helsingin Sanomat sunnuntaina.

Venäjä nimeää yhdeksi merkittävimmäksi turvallisuusuhaksi Naton sotilaallinen vahvistumisen Venäjän lähellä. Haglundin mukaan paperi ei muuta Suomessa mitään: jo vuoden ajan on käynyt selväksi, että Venäjän politiikka on muuttunut aggressiivisemmaksi.

”Tässä alkaa olla kylmän sodan piirteitä ilmassa”, Haglund sanoo. Hän muistuttaa, että Naton toimet johtuvat Venäjän toimista Ukrainassa.

Ruotsi vältti uudet vaalit

Ruotsissa ei järjestetä maaliskuussa ennenaikaisia parlamenttivaaleja, kertoi pääministeri **Stefan Löfven** lauantaina.

”Joulukuun sovun” takana ovat hallituksessa olevien sosiaalidemokraattien ja ympäristöpuolueen lisäksi opposition maltillinen kokoomus, kansanpuolue, keskustapuolue ja kristillisdemokraatit.

Sen sijaan ruotsidemokraatit ja vasemmistopuolue ovat siitä ulkona.

Yhteistyötä on määrä tehdä liki kaikilla aloilla. Oppositio on luvannut äänestää niin, ettei se kaada hallituksen budjettia.

PTT:N TALOUSTUTKA

Markkinakäänteet

Kuluneen vuoden maatalouskeskustelu Suomessa on pyörinyt laskevissa hinnoissa ja pakotteissa. Syksyllä korjattiin runsas viljasato ja hinnat pysyivät alhaalla. Lihan hintojen lasku jatkui koko vuoden ja viimeistään Venäjän pakotteet käänsivät maidon tuottajahinnan laskuun myös Suomessa. Ruuan kuluttajahinnat laskivat tänä vuonna ilman veromuutoksia ensimmäistä kertaa miesmuistiin.

Oliko vuosi 2014 maatalouden markkinatilanteen kannalta merkittävä vedenjakaja? Ei ollut. Edellä mainittujen käänteiden taustalla on pidemmän aikavälin markkinakehitys, joka kulminoitui kuluneena vuonna. Muutosta tosin vauhditti maailmanpolitiikan synkkä suunta.

Tuottajahintojen laskun taustalla on pidempään jatkunut hidas kysynnän kasvu ja sopeutuminen tuotannossa. Kahden edellisen vuoden viljasadot ovat olleet erittäin hyviä sekä Suomessa että maailmalla. Lihan tuotanto kasvoi nousevien tuottajahintojen imussa vuoteen 2013 asti. Kulutus ei kasvanut samassa tahdissa, joten hinnat kääntyivät laskuun. Tänä vuonna tuotanto on sopeutunut laskeviin hintoihin.

Maitomarkkinoilla tuotanto on kasvanut etenkin kiintiöjärjestelmän vaiheittaisen purkamisen seurauksena. Markkinat pysyivät vielä viime vuonna kurssissa hyvin vetäneen viennin seurauksena, mutta Venäjälle asetetut pakotteet ja niiden vastapakotteet sotkivat EU:n sisämarkkinat. Jäljellä jäivät kasvava tuotanto ja hidastuva kysynnän kasvu.

Venäjän pakotteita ja niille asetettuja vastapakotteita lukuun ottamatta markkinatilanteen muutokset ovat olleet seurausta markkinoiden pidemmän aikavälin kehityksestä. Pelkästään hintamuutoksia tarkastelemalla markkinoiden käänteet saattavat tuntua nopeilta. Lähempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että muutokset vastaavat kysynnän ja tarjonnan suhteessa tapahtuneita muutoksia.

Viljamarkkinoiden sykli on vuosittainen, koska satotaso on riippuvainen kasvukauden sääolosuhteista. Viimeisen kahden satovuoden aikana markkinoiden reaktiot ovat vastanneet aika hyvin kunkin vuoden kysyntä-tarjonta-tilannetta.

Lihamarkkinoilla nouseva sykli alkoi vuonna 2009. Vuonna 2013 tarjonnan ja kysynnän suhde oli muodostunut sellaiseksi, että nousu muuttui laskuksi.

Maitotuotteiden osalta sykli olisi kääntynyt tänä tai ensi vuonna, mutta niihin kohdistunut pakotepolitiikka varmisti käänteen tälle vuodelle.

Uusi nousu on edessä ennemmin tai myöhemmin. Viljamarkkinoilla on viitteitä nousevista hinnoista, kun vilja-ala pienenee ja tarjonta laskee. Lihan ja maidon osalta nousu alkaa, kun kysyntä lähtee kasvuun. Siihen voi mennä pari kolme vuotta.

KYÖSTI AROVUORI
on PTT:n maatalousekonomisti.
kyosti.arovuori@ptt.fi

Latvia EU:n johtoon, Liettua liittyy euroon

Euroopan unionin puheenjohtajamaaksi nousee vuodenvaihteessa Latvia.

EU-komissio pitää Latviaa malliesimerkkinä talouskriisistä toipumisessa. Vuonna 2008 konkurssin partaalla ollut maa sai lainaa sekä EU:lta että Kansainväliseltä valuuttarahastolta IMF:ltä.

Latvia kävi läpi todella tiukan talousremontin. Maa liittyi euroon tämän vuoden alussa.

Torstaina Latvian naapuri Liettua ottaa euron käyttöön viimeisenä Baltian maana.

Yhteisvaluutta on sen jälkeen käytössä 19 maassa.

Liettua halusi euroon pian EU-jäsenyytensä alettua.

Hanke kuitenkin kariutui vuonna 2006, kun maa kärsi Latvian tavoin talouden ylikuumentumisesta ja kovasta inflaatiosta.

KAIJALEENA RUNSTEN

Vuodenvaihteen ilmoitusten poikkeusaikataulu

Ma 29.12. lehteen aineisto ti 23.12. klo 10
Ke 31.12. lehteen aineisto ma 29.12. klo 16
Ma 5.1. lehteen aineisto pe 2.1. klo 10
Ke 7.1. lehteen aineisto pe 2.1. klo 16

Lehti ei ilmesty
24.12., 26.12., 2.1.

Ilmoitusvaraukset:
p. 020 413 2321
Aineistot:
ilmoitus@maaseuduntulevaisuus.fi

MAASEUDUN TULEVAISUUS
Suomen 2. luetuin päivälehti